

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Філософський факультет
Кафедра філософії та методології науки**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зам. декана
філософського
факультету
Комаха Л.Г.

«___» _____ 2017
року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

для студентів фізичного факультету

галузь знань **0402__фізико-математичні науки, 05.10 метрологія та вимірювальна техніка**
спеціальність **6.04.03.03__фізика, 6.04.02.06 астрономія, 6.05.01.04 оптотехніка та інформаційновимірювальні технології**
освітній рівень **Бакалавр**
спеціалізація **фізика високих енергій, ядерна енергетика, оптика, оптотехніка, молекулярна фізика, фізика космосу, теоретична фізика, фотоніка, фізика металів, фізика функціональних матеріалів, квантова теорія поля, фізичне матеріалознавство**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2017/2018
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю іспит	

Викладачі: **Білоус Тетяна Миколаївна**, к.філ.н., доцент кафедри філософії та методології науки, **Богачевський Павло Станіславович**, к.філ.н., асистент кафедри філософії та методології науки

Пролонговано: на 20_17_/20_18_ н.р. _____ (Білоус Т.М.) «29_»08_ 2017р.

Пролонговано: на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробники: **Білоус Тетяна Миколаївна**, к.філ.н., доцент кафедри філософії та методології науки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри Добронравова І.С.

_____ (_____)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Протокол № 1 від «29» серпня 2017_р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету/

Протокол від « » _____ 2017_ року №

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

« » _____ 2017_ року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – забезпечити засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, ознайомити із наявними філософськими концепціями, які розкривають поліфонізм та плюралізм філософського мислення, створити умови для формування світоглядно-методологічної культури студентів.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

- До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні етапи та характеристики історико-культурного процесу, що базуються на знаннях шкільної програми дисциплін «Історії», «Людини і світ», «Художньої культури», «Етики».
- **Вміти** збирати та інтерпретувати інформацію щодо феноменів та явищ світу й культури, розуміти сутність філософських проблем, тем, ідей, вміти аналізувати філософські та наукові тексти;
- **Володіти елементарними навичками** сприйняття та аналізу інформації; критичного ставлення та прогнозування стосовно політичних, економічних, культурних подій та явищ.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Філософія» належить до переліку дисциплін вибору ВНЗ та викладається у 1-му семестрі бакалаврата 4-го року навчання при підготовці з галузі знань **фізико-математичні науки, метрологія та вимірювальна техніка** в обсязі 108 годин (42 аудиторні години, 66 години - самостійна робота). Навчальна дисципліна «Філософія» дає можливість прилучити студентів до світоглядної та методологічної культури, накопиченої людством за всю історію свого існування, показати цілісний, інтегративний характер знань про навколишній світ, підкреслити принципову важливість для кожної людини її вільного світоглядного самовизначення, вибору активної життєвої позиції, творіння добра шляхом зміцнення власною діяльністю держави та суспільства. Філософія для майбутніх фізиків – це світоглядна і водночас методологічна основа, на базі якої відбувається засвоєння гуманітарних, загальноосвітніх, фундаментальних та прикладних дисциплін. Значною мірою саме завдяки їй стає можливий вихід свідомості студентів за межі вузькопрофесійної підготовки, орієнтація на загальнолюдські цінності.

4. Завдання (навчальні цілі) – навчити студентів самостійно орієнтуватись в палітрі філософських напрямків, течій і шкіл; сформувати вміння співвідносити філософські, світоглядні ідеї та теорії з практикою суспільного життя, включаючи дослідження граничних засад, найбільш загальних і глибоких ідей і принципів, які людина повинна використати в своєму житті та діяльності, в розумінні дійсності та ставленні до неї.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
од	Результат навчання			

	Знати:			
.1	Історію формування і розвитку філософії, її основні проблеми, напрямки та школи	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	6
.2	Специфіку методології пізнавального і ціннісного освоєння людиною дійсності	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	6
.3	Понятійний апарат філософського знання	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	7
.4	Основні шляхи (способи) філософування	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	6
.5	Основні філософські проблеми (буття, матерія, свідомість, людина, суспільство, природа, практика, пізнання, цінності тощо) та специфіку їх трактування в різних філософських школах	Семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійного дослідження, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	7
.6	Місце і роль філософії в суспільстві, її основні функції та задачі	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	8
	Вміти:			
.1	Самостійно опрацьовувати філософські тексти, здійснювати їх критичний аналіз	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, аналіз філософського тексту, екзаменаційна робота	7
.2	Порівнювати світоглядні парадигми, ідеологічні і релігійні конструкції, концепції, виділяти їх сильні і слабкі сторони;	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	7
	Оперувати понятійним апаратом	Семінар,	презентація	6

.3	філософії, розвивати абстрактне мислення	самостійна робота	самостійного дослідження, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	
.4	Обґрунтовувати і відстоювати власну світоглядну і життєву позиції, виявляти, ставити та вирішувати проблеми	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, аналіз філософського тексту	7
.5	Застосовувати отримані знання при аналізі і оцінці суспільних процесів та явищ	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота	6
.6	Аналізувати історико-філософський процес, предметну сферу різних філософських та природничих дисциплін.	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	7
Комунікація:				
.1	Використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої філософської літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, аналіз філософського тексту	3
.2	Презентувати результати проведених досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, аналіз філософського тексту	3
.3	Вести полеміку стосовно філософських питань на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом філософії	Семінари	Дискусії	3
Автономність та відповідальність:				
.1	Самостійно шукати та критично опрацювати літературу з різних джерел;	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, аналіз філософського тексту	4

.2	вирішувати самостійно комплексні завдання, що поставлені в індивідуальних роботах;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження,	4
.3	Самостійно приймати та обґрунтовувати власні рішення	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	3

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

Результати навчання дисципліни	.1	.2	.1	.1	.2
Програмні результати навчання					

7. Структура курсу: у курсі передбачено вступ та 2 змістових частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, з використання інтерактивних методів навчання. Завершується дисципліна екзаменом.

Вступ «*Філософська пропедевтика*» присвячена розкриттю змісту понять філософія та світогляд, визначенню предмета, функцій методів філософії, її історичному розвитку.

Перша частина курсу «Історія філософії в її зв'язку з розвитком науки» розглядає основні філософські концепції з історії філософії в перспективі зв'язку філософії з наукою.

Друга частина курсу «Теоретична та практична філософія» розглядає основні фундаментальні проблеми філософії.

8. Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.6), що складає 50% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.6); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.3), що складає 50% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

- Усна відповідь:

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу, першоджерела.

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності.

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, першоджерела. Має у відповіді суттєві неточності.

2 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді.

- Доповнення / дискусія:

2 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми.

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

- Самостійна робота:

10-9 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, апелює до поглядів відомих філософів, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість письмової роботи.

8-7 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність в письмовій роботі. Допускаються несуттєві неточності.

6-5 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

4-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

Підсумкова письмова робота:

6-4 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність письмової роботи

3-2 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

1-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

Екзаменаційна робота виконується у вигляді письмового завдання (відповідь на 2 теоретичних питання та 1 практичне завдання) та оцінюється у 40 балів:

Теоретичні питання відповідають питанням, що розглянуті на лекції та семінарах.

Практичне завдання складається з аналізу філософського тексту.

Теоретичні питання оцінюються у 26 балів, практичне питання оцінюється у 14 балів.

Оцінювання теоретичного питання:

13-11 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, спирається на погляди відомих філософів, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, власну позицію.

10-7 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє достатній рівень самостійності. Допускаються несуттєві неточності

6-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдання.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт

Оцінювання за формами контролю:

Види робіт		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Усна відповідь		«2» x 6 = 12	«5» x 4 = 20
Доповнення, участь в дискусіях		«1» x 6 = 6	«2» x 6 = 12
Самостійна індивідуальна робота			
	Аналіз філософського тексту	«4» x 3 = 12	«6» x 3 = 18

	(з тексти за програмою)		
Письмова контрольна робота 1	наприкінці частини 1 – середина жовтня	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5
Письмова контрольна робота 2	наприкінці частини 2 - кінець листопада	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5
*у разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі.			
Загальна кількість балів за аудиторну роботу складає 40% від семестрової кількості балів			

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: екзаменаційне оцінювання відбувається в тестовій формі та оцінюється у 40 балів.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

Студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше 36 балів. Для допуску до екзамену студент має здати всі самостійні роботи. Екзаменаційна оцінка не може бути меншою за **24 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за дисципліну.

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина 1: Історія філософії в її зв'язку з розвитком науки				
1	Філософська пропедевтика Тема 1. Вступ до філософії	2	2	6
2	Тема 2. Антична філософія.	2	2	6
3	Тема 3 Головні ідеї філософії Середньовіччя й Відродження		2	6
4	Тема 4. Західноєвропейська філософія Нового часу та доби Просвітництва	2	2	6
5	Тема 5. Визначальні риси німецької класичної філософії	2	2	6
6	Тема 6. Західноєвропейська філософія від середини XIX по XX ст. Основні тенденції		2	6
7	Тема 7. Основні напрямки сучасної філософії	2	2	6
8	Підсумкова контрольна робота 1		2	
Частина 2: Теоретична та практична філософія				
9	Фундаментальні філософські проблеми Тема 8. Метафізика: основні метафізичні поняття та проблеми.	1	4	6
10	Тема 9. Філософія свідомості.	1	4	6
11	Тема 10. Філософія пізнання: основні проблеми епістемології як філософської дисципліни.	1	2	6
12	Тема 11. Філософія науки.	1	2	6
17	Підсумкова контрольна робота 2		2	
	ВСЬОГО	14	28	66

Загальний обсяг 108 год., в тому числі:

Лекцій – 14 год.

Семінари – 28 год.

Самостійна робота – 66 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Філософія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. Л.В.Губерського. – Харків: Фоліо, 2013. – С. 463-508.
2. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В.Губерського. – К.: Знання, 2009.
3. Філософія: Хрестоматія : навч. посіб. для бакалаврів фізико-математичних та природничих спеціальностей / О.В.Комар, А.А.Кравчук, О.В.Руденко та ін.; загальна ред. докт. філософ. н., проф. Добронравова. – К., 2010.
4. Кармин А.С., Бернацкий Г.Г. Философия. – СПб., 2006.
5. Охріменко О.Г. Фундаментальні філософські проблеми. – К., 2002.
6. Петрушенко В.Л. Філософія : Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти I-IV рівнів акредитації. – К.: Каравела, 2001.
7. Причепій Є.М., Черній А.М., Гвоздецький В.Д., Чекаль Л.А. Філософія : Навч.посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001 .
8. Філософія : Курс лекцій. Навч. посібник для студ. вузів / Бичко І.В. та інш. – К., 1993.
9. Філософія: Навч. посіб. для студ. і асп. вищ. навч. закл. / Іван Федотович Надольний (ред.). – К., 2001.

Додаткова:

1. Августин Святий. Сповідь. – К.: Основи, 1996.
2. Аквінський Т. Коментарі до Арістотелевої «Політики». – К.: Основи. – 2003.
3. Антологія мирової філософії. – М., 1969. – Т. 1.
4. Арістотель. Соч. В 4 т. – М., 1975.
5. Арістотель Нікомахова етика. К., 2002. http://ae-lib.org.ua/texts/aristoteles_nicomachean_ethics_ua.htm
6. Арістотель Політика. – К., 2003.
7. Асмус В. Ф. Антична філософія. – М., 1976.
8. Бибухин В. В. Философия и религия // Вопросы философии. 1992. № 7.
9. Библер В.С. Что есть философия// Вопросы философии – 1995 - № 1.
10. Боецій. Розрада від філософії. – К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002.
11. Бэкон Ф. Великое восстановление наук //Соч.: В 2т. – М., 1972
[/http://ru.philosophy.kiev.ua/library/bacon/idol.html](http://ru.philosophy.kiev.ua/library/bacon/idol.html)
12. Бэкон Ф. Новый Органон //Соч.: В 2т. – М., 1972.
[/http://ru.philosophy.kiev.ua/library/bacon/idol.html](http://ru.philosophy.kiev.ua/library/bacon/idol.html)
13. Василій Великий. Морально-аскетичні твори. – Л. : Свічадо, 2007.
14. Вітгенштайн Л. Логіко-філософський трактат. – К., 1995.
15. Г'юм Д. Трактат про людську природу. – К., 2003.
16. Гайдеггер М. Шлях до мови // Дорогою до мови. – Л., 2007.
17. Гегель Г. Энциклопедия философских наук. В 3 т. М., 1974-1977.
18. Гегель. Г. В.Ф. Феноменологія духу. – К., 2004.
19. Гегель. Кто мыслит абстрактно? // Работы разных лет. В 2 т. – М., 1972. – Т.1.
20. Гейзінга Й. Homo ludens. – К., 1994.
21. Гельвецій К.А. Про людину, її розумові здібності та її виховання. – К., 1994.
22. Герокліт Про природу // Тихолаз, А.Г. Геракліт. – К. : Абрис, 1995. – С.41–131.

23. Гоббс Т. Левіафан. – К., 2000.
24. Горфункель А. Х. Философия эпохи Возрождения. – М., 1980.
25. Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М., 1986.
26. Гуревич А. Я. Проблемы средневековой народной культуры. – М., 1991.
27. Гуссерль Е. Криза європейської філософії // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. – К., 1996.
28. Данте Алигьери. Божественная комедия. – М., 1992.
29. Декарт Р. Метафізичні розмисли. – К.: Юніверс, 2000.
30. Декарт Р. Міркування про метод. – К.: Тандем, 2001.
31. Джеймс В. Що таке прагматизм. – К., 2000.
32. Дільтей В. Виникнення герменевтики // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. – К., 1996.
33. Камю А. Бунтующий человек. М., 1990.
34. Кант І. Відповідь на запитання Що таке Просвітництво // Мислителі німецького Романтизму. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 158-161.
35. Кант І. Критика чистого розуму. – К., 2000.
36. Кант І. Прологмени до кожної майбутньої метафізики. – К., 2005. <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/Kant/index.htm>
37. Карнап Р. Преодоление метафизики логическим анализом языка // Вестник МГУ, сер. 7 “Философия”, № 6, 1993, с. 11-26. [/http://ru.philosophy.kiev.ua/library/carnap/01.html#_ftn1](http://ru.philosophy.kiev.ua/library/carnap/01.html#_ftn1)
38. Кессиди Ф. Х. От мифа к логосу. – М., 1972.
39. Кузанский Н. Об ученом незнании. – Соч. 2-х т. – М., 1979 – Т.1 [/http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/kuzanski.html](http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/kuzanski.html)
40. Кун Т. Структура научных революций. – М., 1975 [/http://ru.philosophy.kiev.ua/library/kuhn/01/00.html](http://ru.philosophy.kiev.ua/library/kuhn/01/00.html)
41. Кьеркегор С. Страх и трепет. – М., 1993.
42. Леві-Строс К. Структурна антропология. – К., 1997.
43. Лейбниц Г.В. Монадология // Соч. в 4 т. – М., 1982. – Т.1 [/http://ru.philosophy.kiev.ua/library/leibnitz/mon.html](http://ru.philosophy.kiev.ua/library/leibnitz/mon.html)
44. Ліотар Ж.-Ф. Постмодерністська ситуація // Після філософії: кінець чи трансформація? – К., 2000 – С.71-90.
45. Лок Д. Два трактати про врядування. К., 2001.
46. Лосев А. Ф. Дерзания духа. М., 1988. Лосева И. Н. Миф и религия... // Вопросы философии. 1992. № 7.
47. Лосев А. Ф. История античной философии. – М., 1989.
48. Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения. – М., 1978.
49. Лукреций. О природе вещей. – М., 1983.
50. Лябніц Г.-В. Принципи природи і благодаті, засновані на рацію // Філософська думка: український науково-теоретичний часопис. – К., 2008. – № 4. – С. 25–43.
51. Мак`явеллі Н. Державець. – К., 1998.
52. Марк Аврелий. Размышления. – М., 1985.
53. Маркс К. Тезисы о Фейербахе // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. Т.3.
54. Нарский И. С. Западноевропейская философия XVII века. – М., 1974.
55. Никифоров А. А. Философия как личный опыт // Заблуждающийся разум? М., 1990.
56. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. – К., 1993.
57. Ортега-і-Гассет Х. Чиста філософія // Вибрані твори. – К., 1994. http://ae-lib.org.ua/texts/ortega-y-gaset_filosofia_ua.htm
58. Паскаль Б. Думки. Філософська думка: український науково-теоретичний часопис.– К., 2009. – № 5. – С. 114–139.
59. Платон. Бенкет. – Л.: Видавництво Українського Католицького Університету, 2005.

60. Платон. Діалоги. – К.: "Основи", 1995.
61. Поппер К. Логика и рост научного знания. – М., 1983.
62. Рассел Б. Історія західної філософії. – К.: "Основи", 1995
63. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Л., 1996.
64. Роттердамський Е. Похвала Глупоті... – К., 1993. http://ae-lib.org.ua/texts/erasmus_fool_ua.htm
65. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду. – К., 2001.
66. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. – К., 2001.
67. Сенека. Моральні листи до Луцілія. – К., 1996. http://ae-lib.org.ua/texts/seneca_ad_lucilium_epistularum_moralium_ua.htm
68. Соколов В. В. Европейская философия XV-XVII веков. – М., 1984.
69. Соколов В. В. Средневековая философия. – М., 1979.
70. Спиноза Б. Этика // Избр. произв.: В 2 т. – М., 1957, – Т.2 [/http://ru.philosophy.kiev.ua/library/spinoza/01/00.html](http://ru.philosophy.kiev.ua/library/spinoza/01/00.html)
71. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. – К., 2005.
72. Степин В.С. Эпоха перемен и сценарии будущего. – М., 1996.
73. Сумерки богов. М., 1989.
74. Тейяр де Шарден. Феномен человека. – М., 1987.
75. Тіт Лукрецій Кар Про природу речей // Антична література: хрестоматія. – К., 1968. – С.407-415. http://ae-lib.org.ua/texts/lucretius_de_rerum_natura_by_zerov_ua.htm
76. Тойнбі Дж. Дослідження історії. У 2-х т. – К., 1995.
77. Фейербах Л. Основные положения философии будущего // Избр. филос. произв.: В 2 т. – М., 1995. – Т.1.
78. Философия и мировоззрение. М., 1990.
79. Фихте И.Г. Наукоучение в его общих чертах // Фихте И.Г. Соч. в 2-х т. – СПб.: Мифрил, 1993. – Т.2. – С.771–789.
80. Фіхте Й.Г. Промови до німецької нації. – Івано-Франківсь. – Вид-во "Лілея-НВ", 2003. – С. 110–134.
81. Франк С. Л. Культура и религия // Философские науки. 1991. № 7.
82. Хайдеггер М. Время и бытие. М., 1993.
83. Хайдеггер М. Основные понятия метафизики // Вопросы философии. 1989. – № 9.
84. Хайдеггер М. Что такое философии // Вопросы философии. – 1993. №7.
85. Чанышев А. Н. Курс лекций по древней и средневековой философии. – М., 1991.
86. Чанышев А. Н. Курс лекций по древней философии. – М., 1986.
87. Шеллинг Ф.В.Й. Naturphilosophie // Шеллинг Ф.В.Й. Сочинения в 2 т. – М.: "Мысль", 1989. – Т.2. – С.472-495.
88. Шеллінг Ф.В. Про відношення образотворчих мистецтв до природи // Мислителі німецького Романтизму. – Івано-Франківсь. – Вид-во "Лілея-НВ", 2003. – С. 364–372.
89. Шинкарук В.І. Категоріальна структура наукового світогляду // Шинкарук В.І. Вибрані твори у 3-х т. – К, 2003. – Т.3. – Ч.1. – С.164-172.
90. Шинкарук В.І. Філософія і культура // Доповідь на II Всеукраїнському філософському конгресі (27-29 червня 1995 р., м. Київ)// Філософська і соціологічна думка. 1995, № 9-10. – С. 220-235.
91. Шопенгавер, А. Світ як воля і уявлення // Мислителі німецького романтизму. Івано-Франківсь. – Вид-во "Лілея-НВ", 2003.
92. Ясперс К. Осьова епоха // «І». – Л., 1990. – №3.
93. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991.